

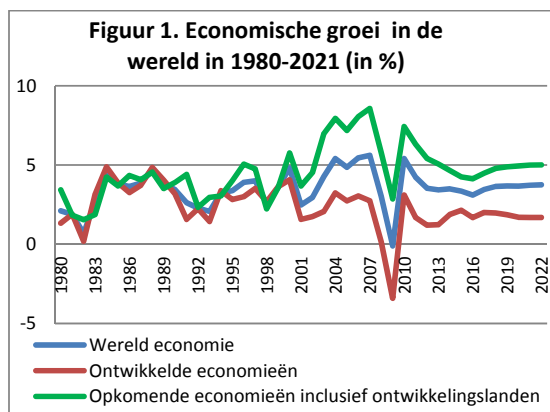

De Wereldeconomie

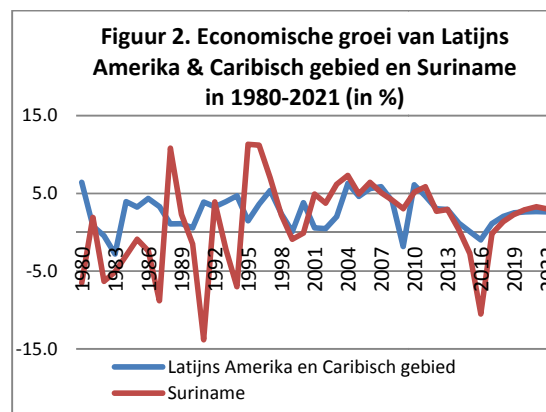
Economische groei: middellangetermijnvooruitzichten

De financiële crisis van 2008-2009 resulteerde in een inkrimping van de wereldeconomie met 0,09 procent in 2009, gevolgd door een wereldwijde economische recessie. De wereldproductie kwam sindsdien langzaam weer op gang. In 2013 werd de wereldeconomie tevens getroffen door een mondiale grondstoffencrisis, vanwege een afnemende vraag als gevolg van de matig groeiende ontwikkelde economieën (VSA en Europa) alsmede de transformatie van de Chinese economie, de grootste consument van grondstoffen. China heeft te kampen met afnemende groeicijfers (ca. 11 procent op jaarbasis in 2003-2011 t.o.v. 7 procent in 2012-2015), een productiesector die zich thans meer richt op de binnenlandse consumptie in plaats van op de export en een dienstensector die sterker opkomt dan de industriële productie. De gevolgen van de afnemende vraag en de scherpe daling van de wereldmarktprijzen van grondstoffen, treffen vooral de opkomende grondstofproducerende economieën, met name in Latijns-Amerika en dus ook Suriname.

De groei van de wereldeconomie in 2016 bedroeg ca. 3,1 procent. De groei van de ontwikkelde economieën bedroeg in het afgelopen jaar ca. 1,7 procent, terwijl die van de opkomende economieën, inclusief de ontwikkelingslanden, geschat is op ca. 4,1 procent. In het afgelopen jaar was er sprake van een marginale afname (0,3 procentpunt) van de groei in de wereldeconomie ten opzichte van het jaar daarvoor.

Bron: IMF, WEO april 2017

Bron: IMF, WEO april 2017, ABS, SPS

Volgens de World Economic Outlook (april 2017) van het IMF zijn de vooruitzichten voor de groei van de wereldeconomie op middellangetermijn (2017-2021) nog steeds relatief matig, naar schatting gemiddeld 3,7 procent. Opkomende economieën, inclusief ontwikkelingslanden, groeien sneller (gemiddeld 4,9 procent) dan de ontwikkelde landen (1,8 procent). De verwachting voor 2017 is dat de groei van de wereldeconomie en die van de ontwikkelings- en ontwikkelde landen met ca. 0,3%-0,4% zal toenemen t.o.v. 2016.

De regio die naar verwachting de grootste groei zal doormaken op middellangetermijn is Azië (6,3 procent) met de sterk groeiende economieën van India (7,8 procent) en China (6,0 procent).

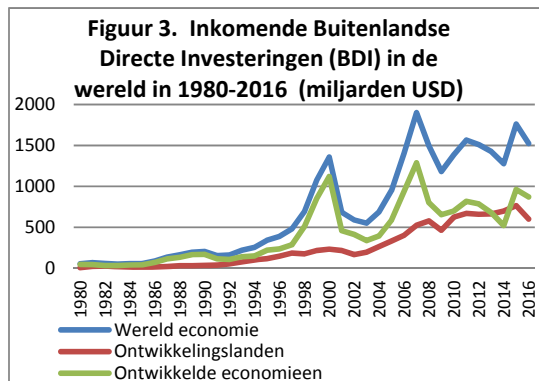
In onze regio wordt de gemiddelde groei voor 2017-2021 geschat op 2,3 procent en voor Suriname op 1,7 procent (SPS mei 2017, schatting). De economische groeiprojecties op middellange termijn voor ons land vallen gemiddeld lager uit dan die van de regio. Naar verwachting zal onze economie in 2017 met ca. 0,2 procent inkrimpen en in 2018-2021 gemiddeld groeien met ca. 2,5% op jaarbasis.

De groeiverwachtingen op middellange termijn vertonen een voorzichtige opleving, maar zijn nog steeds matig te noemen. Als reden hiervoor noemt het IMF de structurele problemen, zoals groei van de productiviteit en de grote inkomensongelijkheid, welke gepaard gaan met druk op de ontwikkelde landen om een beleid uit te stippelen dat meer naar binnen gericht is (protectionisme, anti-globalisering) dan op internationale handel en samenwerking. De grote onzekerheid over de beleidsvoornemens van landen, evenals een verwachte lage inflatie (of zelfs deflatie)¹ in de ontwikkelde landen en een krap overheidsbeleid in de opkomende economieën, met name de grondstofproducenten die herstellen van de recente commoditycrisis, dragen ook bij aan de matige groeiverwachting.

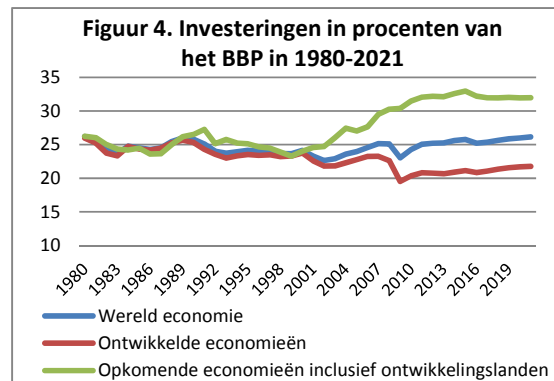
De Amerikaanse economie zal in deze periode een sterkere groei doormaken. Sinds de verkiezingen in november 2016 is er sprake van een sterkere US dollar en een hogere rentevoet op Amerikaanse Federal Reserve funds, vanwege een verwacht expansief overheidsbeleid. Het marktsentiment in de VSA, andere ontwikkelde landen en de opkomende economieën is sindsdien over het algemeen sterk geweest met opmerkelijke winsten op de aandelenmarkten. Aan het begin van het jaar zijn de wereldmarktprijzen voor grondstoffen enigszins hersteld, vanwege de betere groeiverwachtingen en de overeengekomen productiebeperking van aardolie. Hierdoor is ook de inflatie in ontwikkelde landen en opkomende economieën enigszins gestegen.

Investeringstrends

In 2016 was er sprake van een daling van ca. 13% in de totale Buitenlandse Directe Investeringen (BDI) stromen in de wereld, terwijl ook het werelddaandeel van investeringen in het BBP marginaal afnam met 0,6 procentpunt (figuur 3 en 4).

Bron: UNCTAD

Bron: IMF, WEO april 2017

De redenen voor dit verloop zijn de zwakke economische groei en afnemende groei van de handelsvolumes in de wereld. In de afgelopen jaren zijn de BDI-stromen naar de ontwikkelde landen veelal groter dan naar de ontwikkelingslanden, maar deze fluctueren ook sterk. Binnen de ontwikkelingslanden ontving Azië de meeste BDI-gelden (gemiddeld ca. 66 procent in de periode

¹ Dalende prijzen hebben een positieve uitwerking als deze het gevolg zijn van verhoogde productiviteit, verbeterde technologie of een toenemend aanbod in bepaalde bedrijfstakken. Is er echter sprake van dalende prijzen in alle bedrijfstakken vanwege de zwakke groei van de economie en een afnemende vraag naar goederen en diensten, dan zullen bedrijven zoveel mogelijk de prijzen van hun producten naar beneden aanpassen om zo de vraag te stimuleren. De afnemende vraag heeft weer tot gevolg dalende investeringen, wat weer een negatief effect heeft op de groei van de economie.

2010-2016). Deze regio kent ook het hoogste niveau van investeringen in procenten van het BBP (gemiddeld ca. 42% in 2010-2016). Het is daarom begrijpelijk dat de opkomende economieën inclusief ontwikkelingslanden in Azië, harder groeien dan de rest van de wereld. Deze trend zal naar verwachting ook op middellangetermijn worden voortgezet.

Internationale kapitaalmarkten

Geld- en kapitaalmarkten zijn belangrijke bronnen van financieringsmogelijkheden voor economische bedrijvigheid, die resulteren in economische groei.

De financiële crisis van 2008-2009 heeft het vertrouwen in het internationaal financieel systeem geschaad. De oorzaak van de financiële crisis ligt in de ineenstorting van de hypotheekmarkten voor onroerend goed in Europa en de VSA met als dieptepunt de val van Lehman Brothers in Wallstreet. Onvoldoende financiële regelgeving, hoge renumeratiepraktijken van bankmanagers en overvloedige liquiditeitscreatie vanwege een expansief monetair en overheidsbeleid in het Westen, met als gevolg overvloedige kredietverschaffing aan hypotheekmarkten in de VSA, vormden de directe oorzaak van de crisis. De oorzaak van de crisis is ook structureel van aard en wel een internationale onevenwichtigheid in de besparingen en investeringen en een groeiende inkomensongelijkheid in de wereld.

In de ontwikkelde landen is veel belastinggeld gebruikt voor “bailouts” van grote segmenten in het financieel systeem. Regelgeving met betrekking tot de supervisie op de (internationale) bancaire sector nam toe.

Vanwege de vele genomen maatregelen in een vroeg stadium, hebben de banken in de VSA zich na de crisis sneller hersteld dan die in Europa, waar sommige nog steeds te kampen hebben met vele zogenaamde non-performing loans. Ook de economische groei en groeiverwachtingen in de VSA zijn sneller aan het verbeteren dan in Europa. Dit heeft reeds geleid tot stijgende kortetermijnrentevoeten in de VSA in vergelijking met de zeer lage rentevoeten in de landen van de Europese Unie.

De zaken die thans de internationale economische groei negatief beïnvloeden, zoals het opkomend nationalisme in landen, met als gevolg politieke druk om maatregelen te nemen die neigen tot protectionisme en anti globalisatie, de politieke en economische onzekerheid in de wereld (met name Brexit) en gebrek aan vertrouwen in het internationaal financieel systeem, zullen ook effect hebben op de werking van internationale kapitaalmarkten, te weten fragmentatie. Fragmentatie van kapitaalmarkten kan leiden tot verhoogde kosten en verhoogde risico's voor financiële stabiliteit van het systeem.

Internationale handel²

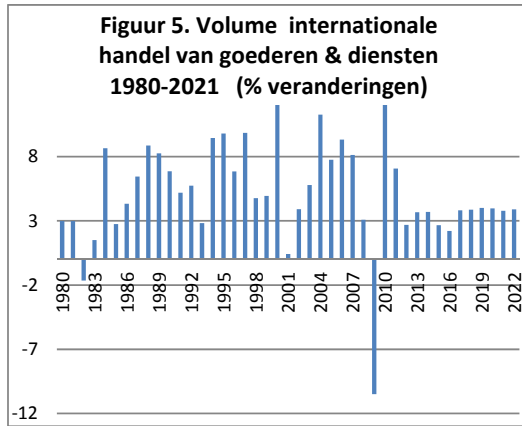
De groei van het internationale handelsvolume was na de financiële crisisjaren het laagst in 2016, naar schatting 2,2 procent (figuur 3). De neergaande trend van de groei in 2016 doet zich voor bij zowel de ontwikkelde als de ontwikkelingslanden. De gemiddelde groei van de exportvolumes na de crisisjaren (2010-2016) ligt wel hoger bij de opkomende economieën, inclusief ontwikkelingslanden, dan bij de ontwikkelde landen (figuur 4).

De dalende groei van het internationale handelsvolume in 2016 is het gevolg van structurele factoren, te weten de rijping en dus beperkte expansie van 'Global Value Chains (GVC)³', een lagere groei van de internationale handelsliberalisatie en cyclische factoren als een matig groeiende wereldeconomie, de ontwikkeling van commodityprijzen en de macro-economische transformatie van China. Volgens

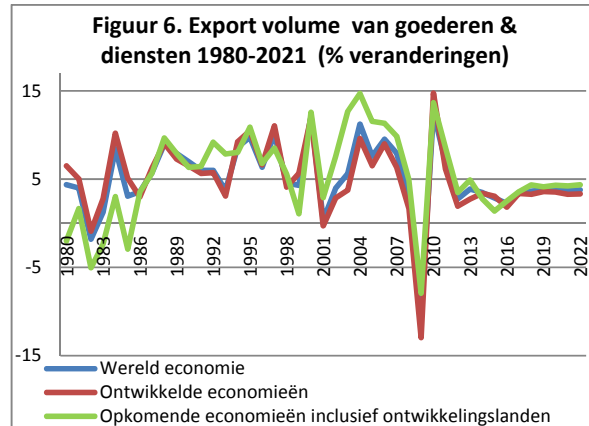
² Het volume voor internationale handel wordt berekend als het gemiddelde van het export- en importvolume.

³ Internationale productie, handel en investeringen zijn steeds vaker georganiseerd in zogenaamde 'Global Value Chains', waarbij de verschillende stadia van het productieproces zich bevinden in verschillende landen. Globalisering motiveert bedrijven om hun activiteiten te herstructureren door middel van outsourcing en offshoring om te komen tot een hogere waardering en concurrentievermogen van hun producten.

de Wereld Bank⁴ hebben de toename van de onzekerheid in het wereldgebeuren en de invloed daarvan op het handelsbeleid, sterk bijgedragen aan de huidige trend. Ook is de relatie tussen internationale handel en wereldproductie (BBP) aan het veranderen. De internationale handelselecticiteit voor de lange termijn t.o.v. het BBP steeg in de jaren 90, terwijl die in de jaren 2000 aan het dalen is. Dit impliceert dat de economische groei van de wereld thans in mindere mate gebaseerd is op internationale handel.

Bron: IMF, WEO april 2017

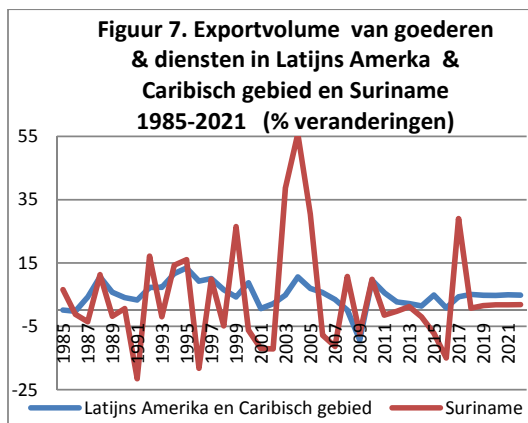

Bron: IMF, WEO april 2017

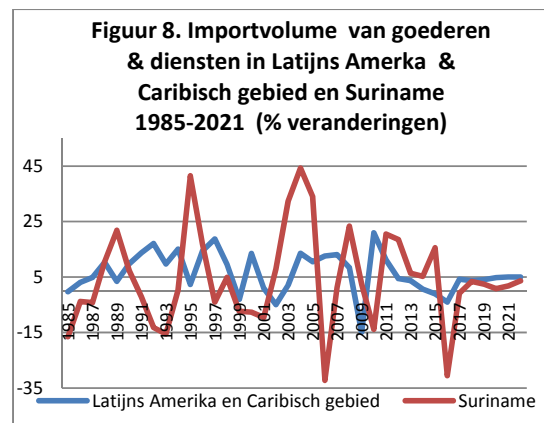
De middellangetermijnvooruitzichten voor internationale handel van het IMF vertonen een marginale toename van ca. 1,6 procent van het handelsvolume in 2017. In de daarop volgende jaren is het volume vrij constant gehouden.

In Latijns-Amerika en het Caribisch gebied, die net als ons land zwaar getroffen zijn door de grondstoffencrisis, is groei van het exportvolume geprojecteerd op gemiddeld 4,8 procent (figuur 5) in 2017-2022. Bij Suriname zal het exportvolume in 2017 met ca. 29 procent toenemen, voornamelijk door een toename in het exportvolume van goud. In de daaropvolgende jaren is de groei van het exportvolume geprojecteerd op ca. 1,5 procent.

Voor wat betreft de importvolumes zijn de groeiprojecties op middellange termijn hoger voor de regio (4,9 procent) dan die voor Suriname (1,9 procent).

Bron: IMF, WEO april 2017

Bron: IMF, WEO april 2017

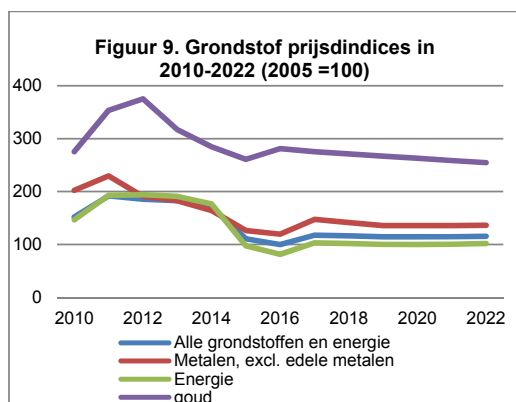
⁴ Wereld Bank, Global Trade Watch, Trade developments in 2016: policy uncertainty weights on world trade, Feb. 21, 2017, pagina 7.

Wereldmarktprijzen van grondstoffen

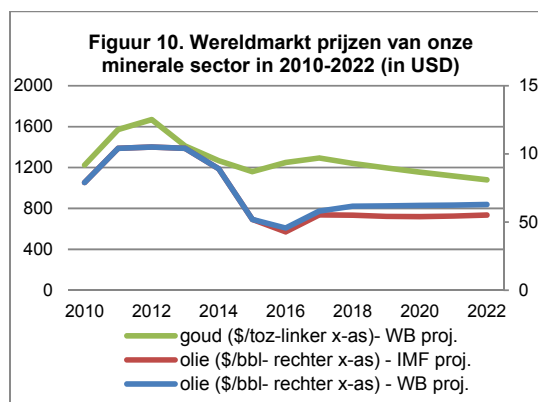
De middellange vooruitzichten van grondstofprijzen vertonen eveneens een matig verloop voor 2017-2021 (figuur 7) als gevolg van de matige economische groeiverwachtingen in de wereld.

De wereldmarktprijzen van goud worden door de Wereld Bank volgens de schattingen van april 2017, geprojecteerd op een jaarlijkse daling van 2 procent voor 2017-2021. In 2017 is de gemiddelde prijs geschat op USD 1.293 per troy ounce en voor 2021 op USD 1.080 per troy ounce.

Alhoewel de goudprijs in 2016 met gemiddeld 8 procent toenam, vanwege onder andere de onzekerheid ontstaan na de Brexit-stemming, was de vraag naar fysiek goud zwak, vooral bij de grootste consumerende landen, India en China. Na de stijging van de Amerikaanse rentevoet op de Federal Reserve funds in december 2016, met als gevolg een sterkere US dollar, daalde de goudprijs. Volgens projecties van de Wereld Bank zal de goudprijs in 2017-2022 jaarlijks met ca. 2 procent af nemen. De verwachting is dat de Amerikaanse economie zich verder herstelt met een sterke US dollar⁵.

Bron: IMF, Wereld Bank met bewerkingen van SPS

Bron: IMF, Wereld Bank

Alhoewel de olieprijsen in het laatste kwartaal toenamen met 10 procent, daalden deze in 2016 met gemiddeld 18 procent tot ca. USD 43 per barrel. Het grote aanbod is hiervan de oorzaak.

De olieprijsen geprojecteerd door de Wereld Bank stijgen in 2017 met 29 procent tot USD 55 per barrel en in de daaropvolgende jaren tot ca. USD 65 per barrel in 2021. De projecties van het IMF voor 2018-2021 zijn veel conservatiever en de prijs in deze periode blijft rond de USD 55 per barrel geprojecteerd (figuur 8). De verwachte stijging van olieprijsen in 2017 is het gevolg van de beslissing van de OPEC en andere olieproducerende landen om de olieproductie in het eerste halfjaar van 2017 terug te brengen met mogelijkheden om dit voor een langere tijd aan te houden.

⁵ Er is een omgekeerde relatie tussen de goudprijs en de US dollar. In de periode 1900-1971 was er sprake van de gouden standaard, een muntstelsel, waarbij de waarde van de US dollar gekoppeld was aan een bepaalde hoeveelheid fysiek goud en andere valuta's aan de US dollar. In 1971 is dit muntstelsel losgelaten, de US dollar werd een fiat-munt (een munt die haar waarde ontleent aan regelgeving van de overheid en niet aan goud) en werd gebruikt als reservevaluta. Goud werd gekoppeld aan zwevende wisselkoersen, waardoor de prijs naast vraag en aanbod, gevoelig is voor de waarde van de US dollar. Bij een stijging van de US dollar gaat de goudprijs omlaag en vice versa.

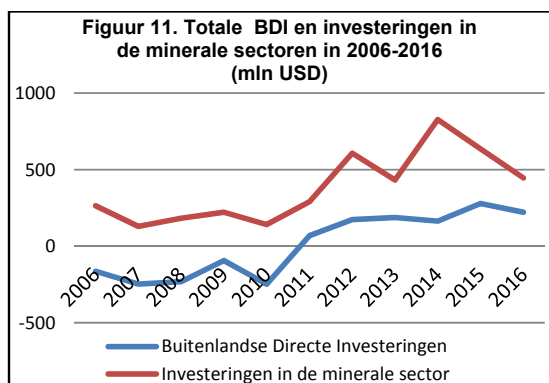
Suriname

Economische groei en investeringen

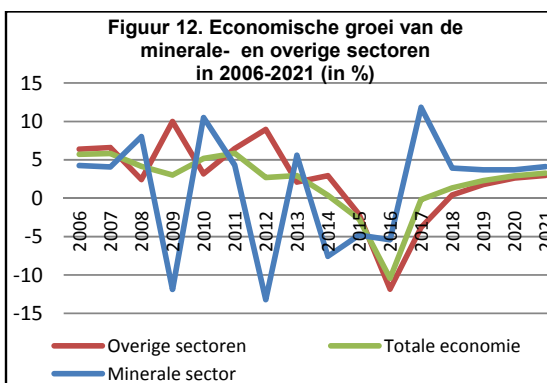
De economische groei van ons land wordt voornamelijk bepaald door de bedrijvigheid (exporten en investeringen) in de mineralensector en door de overheidsbestedingen die de economische bedrijvigheid in de andere sectoren sterk beïnvloeden.

Het aandeel van de mineralensector in het BBP was in de afgelopen 10 jaar het hoogst in 2008 en bedroeg 33 procent. Dit aandeel is teruggelopen tot 13 procent in 2015 en wordt geschat op 18 procent in 2016. Het aandeel van de overheid in het BBP is gemiddeld 22 procent in 2006-2016.

De investeringen in de mineralensector in de afgelopen periode betroffen grotendeels de uitbreiding van de olieraffinaderij van Staatsolie (2012-2014) van ca. USD 800 mln en de Merian goudmijn (2014-2016) door Newmont Suriname van ca. USD 750 mln. Inkomende Buitenlandse Directe Investerings (BDI)⁶ worden in de laatste jaren veelal gedomineerd door de goudbedrijven (figuur 11).

Bron: CBvS, Staatsolie, multinationals in de goudsector, Suralco en schattingen van SPS

Bron: ABS, SPS

De economie kromp in 2015-2016 in met respectievelijk 2,7% en 10,4% (SPS schatting). Afnemende exportopbrengsten uit de mineralensector vanwege dalende wereldmarktprijzen voor goud en olie, de afbouw van de bauxietsector en volledige stopzetting in 2016 enerzijds en afnemende investeringen van de overheid waren de voornaamste oorzaken voor de inkringing van de economie. Volgende laatste schattingen van het Planbureau zal de economie dit jaar nog steeds inkrimpen met ca. 0,2% en daarna jaarlijks met gemiddeld ca. 2,5% groeien.

De groeiverwachting voor de Surinaamse economie is gebaseerd op significant stijgende goudexporten en verwachte overheidsinvesteringen in lopende projecten en programma's in 2018-2021. De stijgende goudexporten op middellangetermijn zijn in 2017 (ca. 50 procent) het gevolg van het opstarten van Newmont Suriname operaties in het laatste kwartaal van 2016. Vanaf 2019 zal naar verwachting ook de goudproductie en -export van Rosebel Gold Mines (RGM) toenemen door de exploitatie van haar nieuwe mijn in het Saramaccagebied.

Hoewel de mineralensector in 2017 een significante groei zal doormaken, zal dit naar verwachting onvoldoende kunnen compenseren voor de contractie van de rest van de economie (figuur 12).

⁶ Negatieve Buitenlandse Directe Investerings zijn vorderingen van de dochterondernemingen op de moedermaatschappijen.

De financiële sector

De internationale financiële crisis van 2008-2009 heeft weinig effect gehad op de lokale financiële sector. Binnen onze financiële sector was er geen sprake van beleggingen in ingewikkelde financiële producten die ten grondslag lagen aan de crisis. Slechts de Caribbean Life Insurance Company Suriname N.V. (Clico) had liquiditeitsproblemen, vanwege de beleggingen gedaan door het moederbedrijf in Trinidad. In 2009 werd het bedrijf verkocht aan Self Reliance met financiële hulp van de Surinaamse overheid. De integratie van de lokale financiële sector met de internationale geld- en kapitaalmarkt is thans nog steeds beperkt.

De overheid heeft tot 2016 geen gelden aangetrokken op de internationale kapitaalmarkt. In april 2016 zijn er voor USD 86 mln “senior notes” (internationaal verhandeld waardepapier) uitgegeven tegen een looptijd van 1,5 jaar en een rentevoet van 8,57 procent. In oktober is de overheid overgegaan tot de uitgifte van een obligatielening van USD 550 mln op de internationale kapitaalmarkt tegen een rentevoet van 9,25 procent en een looptijd van 10 jaar.

De rating toegekend door Fitch aan deze obligatielening in oktober 2016 was B+; dezelfde rating als de vreemde valuta lange termijn rating van het land. In maart 2017 is de rating van het land naar beneden aangepast tot B- met een “negative outlook”, vanwege de verslechterde macro-economische situatie, onzekerheid rond het beleid met betrekking tot overheidsfinanciën, stagnerende hervormingsmaatregelen en stijgende overheidsschulden.

De binnenlandse geld- en kapitaalmarkt in Suriname is klein en beperkt. Ook de Surinaamse effectenbeurs is onderontwikkeld. De overheid heeft getracht een bijdrage te leveren aan de ontwikkeling van de geldmarkt door in mei 2016 te starten met de uitgifte van schatkistpapier⁷ via een veilingsysteem voor ingezeten instituten. Weinig belangstelling heeft niet geleid tot de publicatie van een veilingskalender voor 2017. De laatste uitgifte via het veilingsysteem vond plaats in november 2016, waarbij schatkistpapier met een looptijd 12 maanden was uitgegeven tegen een discontovoet van 25 procent.

De bancaire sector is een belangrijke bron voor het financieren van investeringen van lokale producenten. Door de wisselkoersdepreciatie van ca. 85 procent, nam de totale nominale kredietverlening van de bancaire sector toe met ca. 34 procent, terwijl deze in reële termen afnam met ca. 20%⁸. De dollarisatie van deposito's en kredieten⁹ is toegenomen, vanwege de ontwaarding van de eigen valuta.

Per ultimo 2016 was ca. 88 procent van de totale kredietportefeuille van de bancaire sector toegekend aan de particuliere sector en 82 procent van de totale kredietportefeuille aan niet-direct productieve sectoren (handel, transport, woningbouw, overheid etc.).

De gemiddelde nominale rentevoeten op SRD-, USD- en Euro kredieten in 2016 bedroegen respectievelijk 14,1 procent, 9,5 procent en 9 procent. De reële rentevoet op SRD-kredieten was zeer negatief en bedroeg circa -25 procent vanwege de hoge (jaareinde-)inflatie van 52,2 procent in 2016.

De stabiliteit van de bancaire en de totale financiële sector is erg belangrijk voor macro-economische stabiliteit en groei van het land. Vanwege de verslechterde economische situatie in het afgelopen jaar moest de voorziening voor dubieuze debiteuren toenemen. Hierdoor en vanwege de negatieve reële rentevoet is druk ontstaan op de rentabiliteit van de banken, maar ook op hun liquiditeits- en solvabiliteitspositie. Zo is de solvabiliteit van de DSB N.V., de grootste bank van Suriname, met een marktaandeel van ca. 35 procent, in het afgelopen jaar onder druk komen te staan. De trage

⁷ Voordien vond de uitgifte van schatkistpapier plaats via bilaterale onderhandeling tussen Ministerie van Financiën met behulp van de Centrale Bank van Suriname en de crediteur.

⁸ Bron: Hakrinbank Jaarverslag 2016, pagina 19.

⁹ Dolarisatie ratio is het aandeel van vreemde valuta deposito's in totale deposito's en het aandeel van verstrekte vreemde valuta kredieten in de totale kredietverlening aan de private sector. De ratio op deposito's is van 58 procent in 2015 gestegen naar 70 procent in 2016, terwijl de ratio op kredieten met ca. 14 procent is toegenomen tot 53 procent in 2016.

voldoening van achterstallige betalingen door de overheid aan binnenlandse aannemers; cliënten van de bank en de economische recessie in het algemeen waren hiervoor de oorzaak. De problemen in de bancaire sector moeten nauw gemonitord en aangepakt worden door de monetaire autoriteiten om een mogelijke bancaire crisis te voorkomen.

Exporten en importen

In 2016 is de verhouding tussen de export ten opzichte van de import van goederen en diensten verbeterd (tabel 1). De ratio bedraagt 92 procent per ultimo 2016 ten opzichte van 71 procent in 2015. De verbetering van deze verhouding is het gevolg van sterker dalende importen (32 procent) ten opzichte van exporten (12 procent).

De verminderde koopkracht van het publiek door de hoge (jaareinde-)inflatie van 52,4 procent - voornamelijk als gevolg van de wisselkoersdepreciatie van ca. 85 procent en verhoogde belasting op de benzineprijs in het afgelopen jaar - heeft de vraag naar goederen doen afnemen, wat leidde tot de importdaling.

Tabel 1. Geselecteerde handelsindicatoren in 2010-2016

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016*
Goederen & diensten balans:							
Totale export van goederen & diensten in mln USD	2.326	2.848	2.876	2.595	2.356	1.857	1.632
Totale import van goederen & diensten in mln USD	1.657	2.242	2.593	2.726	2.773	2.622	1.781
Saldo goederen- & dienstenbalans in mln USD	669	606	282	-131	-417	-845	-149
Export/import verhouding (in %)	140	127	111	95	85	71	92
Totale export van goederen & diensten in % BBP	54	66	59	51	46	39	45
Totale import van goederen & diensten in % BBP	38	52	53	54	54	55	49
Saldo handels- & dienstenbalans in % BBP	16	14	6	-3	-8	-16	-4
Goederen & diensten balans minerale sector*:							
Totale export van goederen & diensten in mln USD	1.816	2.358	2.436	2.124	1.874	1.318	1.171
Aandeel minerale export in totale export	78	83	85	82	80	71	69
Saldo goederen- & dienstenbalans in mln USD	1.651	1.973	1.713	1.436	974	388	640
Totale export van goederen & diensten in % BBP	42	55	50	42	36	27	34
Saldo handels- & dienstenbalans in % BBP	38	46	35	28	19	8	19
Memorandum items:							
BBP lopende marktprijzen in mln SRD	11.993	14.452	16.434	16.981	17.294	16.669	21.648
Wisselkoers SRD/USD (jaar gemiddelde- buying rate)	2.78	3.35	3.35	3.35	3.35	3.37	6.28

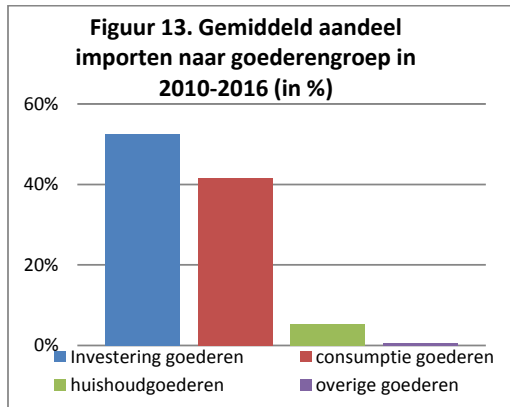
Bron: CBvS, Bauxiet Instituut Suriname (BIS), ABS, SPS * voorlopige cijfers

De compositie van importen naar diverse categorieën is in 2016 niet noemenswaardig veranderd in vergelijking met de voorgaande jaren. Het gemiddeld aandeel van de import naar investerings- en consumptiegoederen in 2010-2016 is 52 procent en 42 procent, waarbij de import van machines en transportmiddelen (31 procent) de grootste categorie is wat betreft de investeringsgoederen en de import van brandstoffen (19 procent) de grootste categorie is bij de consumptiegoederen (figuur 9 en 10).

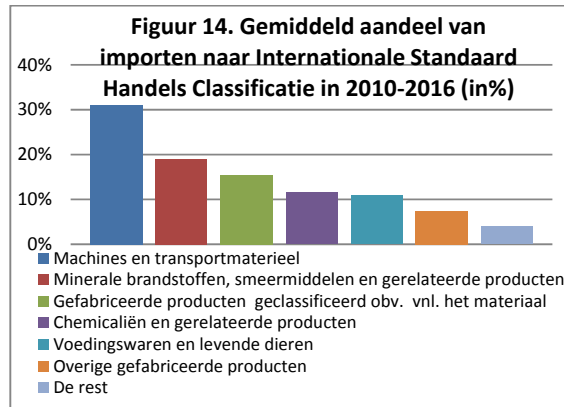
Onze voornaamste exportproducten komen uit de mineralensector, namelijk goud, aardolie en tot 2015 nog aluinaarde. Het aandeel van mineraalexporten in totale exporten is vanaf 2013 aan het dalen en gaat van 85 procent in 2012 naar een geschatte 69 procent in 2016 (tabel 1).

Het effect van de volledige stopzetting van de activiteiten in de bauxietmijnbouw en aluinaardeverwerkende industrie is in 2016 goed merkbaar in een daling van de exportwaarde van

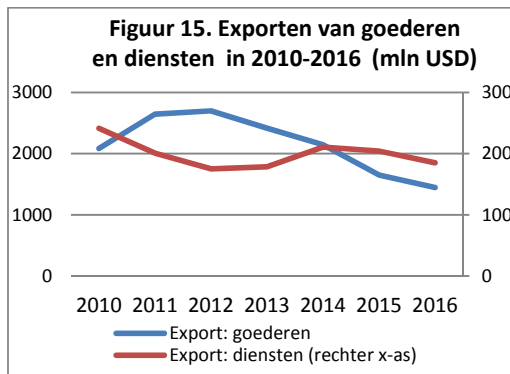
mineralen met ca. 14% ten opzichte van 2015, ondanks een toename van de exportwaarde uit de goud- en aardoliesector in dat jaar. Dit heeft weer zijn weerslag op de totale exportwaarde van goederen en diensten in het afgelopen jaar.

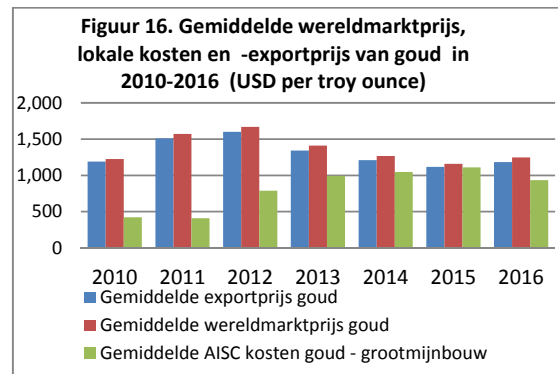
Bron: ABS

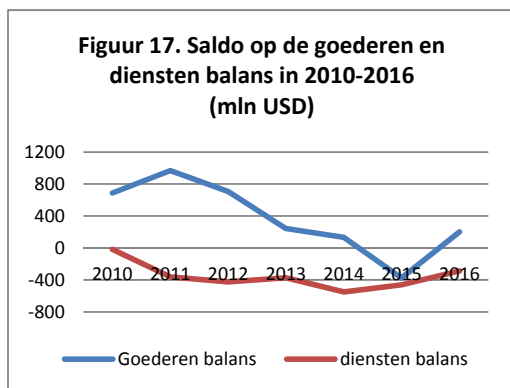
Bron: ABS

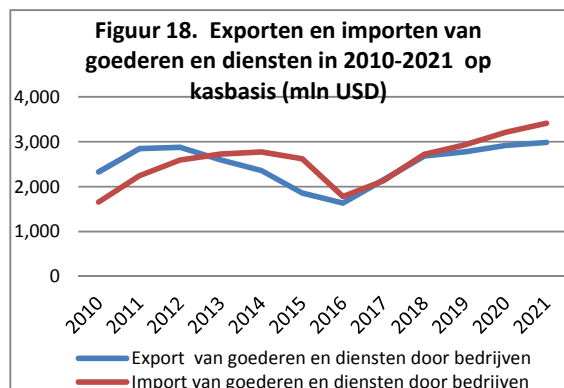
Bron: CBvS

Bron: WereldBank, CBvS, I am Gold en bewerkingen SPS
AISC= All inclusive sustaining cost

Bron: CBvS

Bron: CBvS, SPS, Surya model mei 2017

Goud is thans ons belangrijkste exportproduct. Het aandeel van goudexporten in de totale exportwaarde van goederen en diensten is in de afgelopen jaren gestegen van 50% in 2010 tot circa 61 procent in 2016. In 2016 steeg de gemiddelde wereldmarktprijs van goud met circa 8 procent en ook de exporthoeveelheid steeg marginaal met 2,4%, vanwege de opstarting van de productie van Newmont Suriname, waardoor de exportwaarde van goud met circa USD 79,4 mln toenam. Onze gemiddelde exportprijs van goud ligt vrijwel altijd beneden de gemiddelde wereldmarktprijs (figuur 12). De neergaande trend van de exportwaarde van goederen vanaf 2013 werd in 2016 voortgezet (figuur 11).

Het saldo van de dienstenbalans is structureel negatief, terwijl de goederenbalans in de afgelopen zeven jaar slechts in 2015 negatief was. In 2016 bedroeg het saldo op de goederenbalans USD 203 mln positief, vanwege de sterk dalende importen (figuur 17).

De middellangetermijnprojecties voor exporten en importen (figuur 14) vertonen vanaf 2017 een stijging, waarbij de export/importratio van 101 procent in 2017 daalt naar 87 procent in 2021. Het verloop van het aandeel van export en import in het BBP in 2018-2021 is geprojecteerd op respectievelijk 55-57 procent voor exporten en 54-65 procent voor importen.

De stijging van exporten is voornamelijk gebaseerd op de mineralensector door het stijgende exportvolume van goud in 2017-2018 en van geraffineerde aardolie in 2017-2021, waarbij het verloop van verwachte wereldmarktprijzen is meegenomen. De importen zullen naar verwachting in 2017 net onder de exportwaarde liggen en in de daaropvolgende jaren langzaam toenemen en sterker stijgen dan exporten vanaf 2019. Wanneer de economie begint aan te trekken zal de vraag naar goederen (zowel inputs als consumptiegoederen) en diensten stijgen. Als de lokale economie niet in staat is aan deze verhoogde vraag te voldoen, zal dit de importen omhoog duwen met als resultaat een negatieve handelsbalans vanaf 2019. Hierdoor zal de per saldo aanvoer van deviezen teruglopen.